

DEFICIENȚELE ȘI LIMITELE CREDITĂRII SECTORULUI AGRICOL ÎN REPUBLICA MOLDOVA

R.Cuhal

Șef al Direcției Politică Monetară, Banca Națională a Moldovei

1. INTRODUCERE

Dezvoltarea socio-economică eficientă și durabilă se poate baza doar pe profesionalism, pe tehnologii noi performante, pe știință, care generează resurse informaționale inepuizabile, pe utilizarea rațională a rezultatelor științifice, precum și pe un management calificat. În acest sens, Strategia de Creștere Economică și Reducerea Sărăciei, Strategia Modernizarea Țării – Bunăstarea Poporului, precum și alte strategii de dezvoltare la nivel macroeconomic implementate de către Guvernul Republicii Moldova au ca scop dezvoltarea durabilă și susținută a economiei, în special în sectorul agricol.

În această ordine de idei, dezvoltarea durabilă a sectorului agrar este imposibilă fără un influx constant a resurselor financiare. După părerea unor economiști, pentru o creștere constantă în limitele de 3.0-5.0 la sută anual pe parcursul unei perioade de zece ani a sectorului agrar investițiile necesare se încadrează în limitele de 10.0-25.0 la sută din PIB anual.

2. DEFICIENȚELE ȘI LIMITELE CREDITĂRII SECTORULUI AGRICOL

Implementarea cu succes a strategiilor guvernamentale în domeniul agriculturii este posibilă doar prin luarea unor decizii eficiente în temeiul analizei și identificării principalelor deficiențe și restricții a dezvoltării actuale a sectorului agrar.

După părerea noastră, la momentul actual principalele deficiențe privind producția agricolă în Republica Moldova sunt următoarele:

- lipsa de resurse financiare proprii ale producătorilor din agricultură;
- deficiențe grave în domeniul infrastructurii specifice agriculturii, slaba înzestrare cu mijloace de transport și forță motrice;
- organizarea instituțională defectuoasă prin persistența unor structuri monopoliste în amonte

(furnizorii de material semincier sau alte servicii conexe) și în aval (distribuție);

- fărâmițarea terenurilor agricole și respectiv rentabilitatea joasă a activității;

- sistem de finanțare necorespunzător, caracterizat prin lipsă de transparență, alocare greșită direcționată și ineficientă;

- lipsa unei strategii clare privind integrarea producției agricole ce a favorizat prezența unor intermediari inutili, cu influențe directe asupra prețurilor finale.

În acest context, considerăm necesar eliminarea constrângerilor din sectorul agrar și a efectelor negative a unor deficiențe, prin promovarea în regim de urgență a următoarelor măsuri:

- eliminarea controlului administrativ asupra prețurilor în paralel cu reducerea primelor și subvențiilor care au generat ineficiență, risipă și pierderi inverse, adăugate la o uriașă presiune infraționistă;

- eliminarea restricțiilor la exportul unor produse agricole;

- diminuarea taxelor vamale la importul utilajului, mijloacelor de transport, etc. utilizate în procesul de producție;

- diminuarea diferențială a taxelor vamale la export la producția agricolă și majorarea diferențială a taxelor la importul producției agricole pentru stimularea producătorului agricol autohton;

- introducerea de măsuri stimulative pentru dezvoltarea piețelor rurale și burselor de mărfuri agricole și pentru încurajarea producătorilor agricoli de a participa la burse;

- finanțarea și creditarea agriculturii să fie ancorată în mecanismele economiei de piață. Transferurile de resurse, subvenționările, vor trebui să răspundă unor principii clare: transparență, direcționare precisă, respectarea echilibrului fundamental al economiei și evitarea distorsiunilor;

- elaborarea unui proiect de lege de finanțare și creditare a producătorilor și prelucrătorilor de produse agricole;

- crearea pieței pentru liberalizarea operațiunilor de vânzare-cumpărare a terenurilor agricole. Procesul va favoriza reducerea fărâmițării, concentrarea proprietății și accesul la credite.

De menționat că ultimele trei măsuri privind recapitalizarea producătorilor autohtoni, finanțarea și creditarea sectorului agrar sunt după părerea noastră cele mai importante.

Un studiu efectuat de către autori privind crearea unui cadru necesar dezvoltării pieței unor produse și servicii bancare pentru sectorul agricol, relevă faptul că băncile din Republica Moldova percep sectorul agricol ca fiind unul cu grad de risc ridicat, comparativ cu alte domenii către care băncile își orientează resursele financiare.

Acest fenomen se datorează atât unor factori ce țin de mediul și stabilitatea economică la nivel național, cât și unor factori specifici ce influențează cererea și oferta de credite pentru agricultură. Analiza efectuată de către autori se bazează pe datele financiare trimestriale publicate de primele cinci bănci (Moldova-Agroindbank, Banca de Economii, Victoria Bank, Moldindconbank și Banca Socială) pentru perioada anilor 2003-2005 și rapoartele anuale a Băncii Naționale a Moldovei pentru anii 2002-2005.

În perioada menționată s-a constatat că volumul creditelor acordate agriculturii de către aceste bănci nu a avut o evoluție constantă, în sensul că în decembrie 2003 acestea au fost marcate de o reducere cu aproximativ 3.5 la sută comparativ cu aceeași perioadă a anului 2002, iar în decembrie 2004 acestea au crescut cu 1,6 la sută comparativ cu luna decembrie a anului 2003.

Tabloul 1. Evoluția creditelor acordate agriculturii și industriei alimentare de sistemul bancar în perioada 2002-2005, mil. lei.

Articole	2002		2003		2004		2005	
	mil. lei	pondere	mil. lei	pondere	mil. lei	pondere	mil. lei	pondere
Credite acordate agriculturii și industriei alimentare	1307.7	31.40%	1766.8	29.40%	1852.4	24.10%	2415.3	23.70%
Total credite acordate	4167.7	100%	5999.7	100%	7686.4	100%	10177.6	100%

Sursa: Elaborat de către autori în baza rapoartelor anuale a Băncii Naționale a Moldovei pentru anii 2002-2005.

În ceea ce privește creditele acordate agriculturii și industriei prelucrătoare de sistemul bancar, se atestă o majorare continuă a acestora pe parcursul perioadei analizate. Astfel, soldul creditelor acordate agriculturii și industriei prelucrătoare s-a majorat cu 84.7 la sută, de la 1307.7 mil. lei la finele anului 2002 până la 2415.3 mil. lei la sfârșitul anului 2005.

Dar, pe ansamblu, ponderea creditelor pentru agricultură și industria prelucrătoare în totalul portofoliului de credite al băncilor s-a menținut la

un nivel relativ redus, diminuându-se cu 7.7 puncte procentuale, de la 31.4 la sută în anul 2002, până la 23.7 la sută la finele anului 2005, dat fiind riscul ridicat pe care îl implică plasarea disponibilităților bănești în acest sector.

Analiza politicii de creditare a băncilor incluse în studiu, relevă faptul că accesul la resurse financiare pentru agenții economici, gospodării și fermierii privați în Republica Moldova este complicată de un număr de factori, cei mai importanți fiind:

- serviciile financiare sub-dezvoltate din zonele rurale;
- lipsa istoriei de credit a solicitanților;
- lipsa sau lichiditatea redusă a garanțiilor;
- dimensiunea mică a parcelelor de pământ;
- riscurile înalte asociate cu business-ul agricol.

Totodată, pe lângă factorii enumerați, bancherii consideră că întreprinderile agricole se confruntă în Republica Moldova cu probleme în obținerea împrumuturilor din partea instituțiilor bancare și financiare din motive ce decurg din esența micului business în general, cum ar fi:

1. a împrumuta micul business și mai ales cel agricol, este o tranzacție riscantă, deoarece aceste afaceri sunt primele afectate de schimbările de pe piață, iar cele agricole depind în mare măsură și de factorii climaterici;
2. micul business, însuși, este rezervat în a lua

împrumut de la instituții financiare mari și în majoritatea cazurilor afacerile sunt inițiate din economii proprii sau împrumuturi de la persoane fizice;

3. cheltuielile administrative pentru împrumuturile destinate micului business sunt comparativ mari, micșorând astfel profitabilitatea acestora;

4. întreprinderile individuale nu sunt în stare să ofere pachetul de documente, necesar unei instituții financiare pentru a analiza cererea de împrumut;

5. instituțiile financiare întotdeauna au avut o atitudine mai binevoitoare fata de clienții de talie mare.

Totodată, trebuie de menționat că sectorul agricol a fost neatractiv pentru investiții din partea sistemului bancar pe parcursul a circa zece ani și în alte țări din centrul și estul Europei aflate în proces de tranziție la economia de piață, precum Slovacia, Cehia, Ungaria, Polonia, Bulgaria și România. Analiza comparativă a sectorului bancar din aceste țări pentru anii 2004-2005 relevă faptul că băncile manifestă rețineri în ceea ce privește acordarea de credite agenților economici din agricultură și pare să nu existe o competiție între bănci în ceea ce privește oferta acestui produs bancar. Băncile din aceste țări utilizează fondurile proprii pentru creditarea agriculturii într-o mică măsură chiar și în condițiile în care creditele respective sunt garantate de diverse fonduri de investiții sau agenții financiare și de asigurări.

Experiența țărilor est-europene demonstrează că schimbarea atitudinii sistemului financiar-bancar față de sectorul agricol nu este un proces de scurtă durată. Reducerea deficiențelor și riscurilor financiar-bancare privind acordarea creditelor întreprinderilor și gospodăriilor agricole reprezintă niște stimulente fundamentale pentru sistemul bancar.

După părerea noastră, stimularea sistemului financiar-bancar în vederea acordării creditelor întreprinderilor și gospodăriilor agricole poate fi atinsă prin implementarea a trei etape, și anume:

- *Asocierea fermierilor și consolidarea terenurilor agricole.* Acest proces va conduce la sporirea capacității manageriale a țăranilor de a organiza și a conduce ferma proprie, sporirea capacității de muncă și reducerea vârstei medii înaintate a proprietarilor de pământ, motivarea în aspirația spre o gospodărie agricolă performantă, reducerea gradului de dotare tehnică cu tractoare și utilaje a gospodăriilor private, dezvoltarea infrastructurii agricole și rurale.

- *Capitalizarea parțială a întreprinderilor agricole.* Această etapă decurge din asocierea fermierilor și consolidarea terenurilor agricole. Astfel, prin sporirea rentabilității activității de producție, întreprinderile agricole își vor îmbunătăți indicatorii financiari și situația patrimonială și respectiv își vor capitaliza parțial afacerile.

- *Întreprinderile parțial capitalizate vor putea beneficia de credite și împrumuturi bancare.* O condiție fundamentală în obținerea unui credit pentru agricultura este ca întreprinderea care solicită un credit să fie capitalizată. Dacă un investitor și-a pus banii într-o afacere și obține un credit de la

bancă, el are tot interesul să facă afacerea respectivă să meargă bine, fiindcă, înainte ca banca să-și piardă banii, își pierde el propriile investiții. O capitalizare proprie întărește afacerea și dă și băncii garanția că nu vine cu o parte prea mare de capital. La polul opus s-ar situa o întreprindere agricolă care pune doar 10 la sută din capital și solicită băncii restul de 90 la sută. O astfel de întreprindere nu va putea niciodată să înapoieze banii împrumutați.

4. CONCLUZII

În concluzie, se poate afirma că în lipsa unor schimbări radicale în sectorul agrar, lipsa unor garanții corespunzătoare, profitabilitatea scăzută înregistrată în sectorul agricol, instabilitatea economică, precum și alți factori specifici pentru economia Republicii Moldova vor avea în continuare un impact negativ asupra evoluției sectorului agricol, acesta fiind perceput ai în continuare ca un sector cu grad de risc ridicat.

Bibliografie

1. *Cuhal R., Cuhal V. Rolul investițiilor în asigurarea unei creșteri economice susținute. Simpozionul Internațional al tinerilor cercetători (29-30 aprilie 2004), Volumul I, Ediția II, Chișinău, 2004, p.274-276.*
2. *Raportul anual al Băncii Naționale a Moldovei pentru anul 2005.*
3. *Raportul anual al Băncii Naționale a Moldovei pentru anul 2004.*
4. *Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei (2004-2006).*
5. *Strategia Guvernului Republicii Moldova „Modernizarea țării – bunăstarea poporului”.*